

perfolvat l. si verò §. 6. ff. de his qui testud. vel deserv. Et hæc actio aut popularis, præ-

§. IV.

De damno in navi, caupona, stabulove dato.

186IV. SE infinat damnum in navi, caupona, vel stabulo à famulis aut inquilinis illius, qui navem, cauponam, aut stabulum exercet, vectoribus & viatoribus per furtum aut aliud maleficium illatum: quamquam enim exercitor damni conscius aut particeps non sit; in eo tamen delinquere creditur, quod famulorum aut inquilinorum fidem accuratius non exploraverit §. ult. Inst. de obligat. qua ex quasi-Delicto.

187. Convenitur itaque exercitor (non autem illius hæredes d. §. ult.) à vectoribus, viatoribus, hospicibus, & eorum hæredibus, actione factum, ut duplum præstet illius, quod

actori ex damno in navi, caupona, stabulove (non extra) à suis ministris, famulis, operariis &c. causat abest l. ult. in pr. §. 1. & 2. ff. Navis, Caupon. stabular. Quæ actio, licet 188

prætoriam sit & pœnalis, attamen est perpetua l. ult. §. ult. ff. d. 1. Lauterbach ad eund. titul. §. 31. Clariss. D. Franz cit. l. p. 4. num. 3. Concurrat cum hac actione, in casu furti 189 commissi, actio furti adversus nautas, caupones, stabularios, in duplum damni dati concepta, sive ab hisce personis, sive earum operariis & famulis, furtum sit perpetratum l. un. in princ. §. 1. & ult. ff. Furti adversus nautas, caupones &c.

§. V.

De Damno, ab animali irrationali dato.

190V. OBvium se sinit damnum, ab animali irrationali nobis datum, quod in Jure Civili §. 1. Inst. ff. Si quadrupes pauperiem fecisse &c. pauperies appellatur: quia sine injuria dantis evenit l. si quadrupes §. 1. §. 3. ff. d. 1.

191. Scio equidem, à plerisque hoc damnum à Delicto vel quasi excusari: utpote cum neque animal Delicti sit capax, neque dominus animalis quidpiam de damno rescire supponatur. Verum, sicut factum alienum, ut contingit in quasi Delicto suspensionis aut positionis, alicui potest imputari in culpam, quod antecederet omnem cautelam adhibuisse non videatur: ita & damnum, ab animali datum, imputari potest domino in culpam, quod illud melius non custodierit, aut

192. cautelam sufficientem non adhibuerit. Indèque in §. un. Inst. Si quadrupes in fin. actio quadrupedaria non sine causa pœnalis nominatur: dum Imperator ait, præter actiones ædilitias in casu, quò quò apum, verrem, ursum, aut leonem ibi habet, quæ vulgo fit iter, actionem de pauperie dari, subjunctâ ratione, quod nunquam actiones, præsertim pœnales, & de eadem re concurrentes, alia aliam consumat: quæ ratio & particula implicativa præsertim inepte poneretur ab Imperatore, nisi

194. actio quadrupedaria pœnalis foret. Et quamvis hæc eadem verba reperiantur in l. nunquam 130. ff. de R. J. quòd nempe actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam nunquam consumat; nec tamen ibi dicitur, actionem quadrupedariam esse pœnalem. Nichilominus, quia aliud est, aliquid dicere in regula, seu in thesi & abstracto; aliud, regulam ad hypothefin & concretum applicare: hinc etiam aliud est, in regula, & in thesi, & abstracto dicere, quòd actiones pœnales mutuo concurrunt non permittantur; aliud, hanc regulam ad actionem quadrupedariam in hypothefi & in concreto applicare: nam hoc ipsò,

quòd actiones ædilitiæ non perimant actionem quadrupedariam, quia ex memorata regula actiones, præsertim pœnales, se invicem non collidunt: consequens est, actionem quadrupedariam esse pœnalem. Sicut 195 ex eo, quòd J. C. in l. quia pertinet 7. ff. de Alienat. Jud. mut. dicit, actionem in factum ob dolosam alienationem ex delicto provenire, bene concluditur, quòd in hæredem non transcat, nisi in quantum ad eum pervenit: licet in regula Juris seu l. toties 44. ff. de R. J. non dicatur, quòd actio memorata non transcat in hæredem, nisi in quantum pervenit, sed tantum in genere pronuntietur: toties in hæredem actionem dari de eo, quòd ad eum pervenit, quoties ex dolo defuncti convenitur.

Nec officit, quòd actio quadrupedaria de 196 tur etiam contra possessorem animalis, qui talis est non tempore damni sed actionis institutione d. l. si quadrupes §. 1. §. 12. ff. Si quadrupes pauperiem &c. & si animal ante litem contestatam decesserit, evanescat actio d. l. §. 13.

Nam id solum ita dispositio est, quia est 197 actio in rem scripta; & tam parum impedit, quòd minus originaliter sit ex quasi-Delicto, quam parum in actione quòd metus causâ illius extensio contra quemcumque possessorem impedit, quòd minus originaliter ex vero Delicto prognerari dicatur.

198. Sit itaque damnum ab animali datum fuerit, non qualitercumque, sed juxta cit. l. si quadrupes §. 4. §. 6. & 7. contra naturam generis, ac equus v. g. palpantem aut blandientem calce percusserit, contra quemcumque animalis possessorem damnum passò & ejus hæredibus datur actio quadrupedaria, ut vel estimationem damni, relatum in tempus, quò datum est, solvat d. l. si quadrupes §. 1. in pr. aut impensas & operas, si liber homo læsus, vel vulneratus sit, refundat l. ex hac Lege §. ff. d. 1. aut animal damnificans noxæ dedat, id est, in damni

199. damni compensationem adori relinquat pr. Inst. d. l. si quadrupes §. 1. in princ. ff. Si quadrupes. Atque hoc sicut est in arbitrio rei conventi, vel sine damnum aliter rescircire, vel animal noxium noxæ dare d. l. in princ. Nili per mendacium negaverit, animal damnificans esse suum: tunc enim amittit alternationem, damnumque rescircire obstringitur d. l. §. 15.

200. Dividitur in directam & utilem. Directa datur ob damnum, ab animali quadrupede & mansueti datum d. l. §. 3. Utilis datur ob damnum, ab animali bipede vel bestia cicurata, & custodia hominis coërcita, datum l. hac actio §. ff. d. 1. Stryck in tract. de Action. sect. 1. membr. 10. §. 60. Utraque tamen in effectu est æqualis, civilis, ex parte actoris rei persecutoria, in rem scripta, & perpetua.

201. An obligatio rescircendi damnum ob pauperiem stringat in conscientia? Dubitari potest. Sed quia hæc obligatio vix à quoquam mortalium agnoscitur; culpam quoque theologiam non præsupponit; & ideo de Jure Naturæ conscientiam onerare non potest, ut optime docent Haunold de F. & F. r. 2. n. 176. & D. Gletle asserv. Jurid. 25. neque positivo

202. Jure conscientiam ligare poterit. Idque Confirmatur I. quia, ubi non contrahitur reatus conscientie, non confurgit obligatio in conscientia. Sed, ubi damnum ab animali datum est, ignorare vel etiam impediende (quantum fieri poterat) domino, non contrahitur reatus conscientie: quia dominus nec culpam mortalem nec venialem admittit Ergo &c.

203. Confirmatur II. quia, si nulla confurgat obligatio reparandi damnum ex L. Aquilia, quando equidem intervenit culpa juridica, non tamen invenitur theologica, ut conclusum & probatum est à num. 77. longè minus oriatur obligatio ex

Legge quadrupedaria, ubi ne juridica quidem intercedit culpa.

204. Neque dicas I. Legem quadrupedariam cum nullam prærequirit culpam, neque Theologicam neque juridicam, non esse pœnalem, sed merilime præceptivam, ac in æquitate naturali fundatam, ut nempe ex d. p. bus, qui certant de damno, ille ad reparationem obligetur, qui commodum ex bestia capiat. Nam contra est: tum quia in 205 sententia, à num. 192. adstructa, Lex quadrupedaria fundatur in quasi-Delicto, culpamque factam aut præsumptam prærequirit; sicque verisimè pœnalis est: tum quia æquitas naturalis, ex qua dominus animalis ad damni compensationem obstringitur, neque tam clara est, ut à mortalibus agnoscat ex num. 201. neque tam universalis est, ut quædreret omnibus animalibus, quorum non pauca nullatenus domino utilis vel proficua sunt; ut exinde Lex quadrupedaria merilime præceptiva nequeat appellari.

206. Neque dicas II. à SS. Canonibus, quibus conscientie forum præcipuum facessit curam, in cap. ult. de Injur. & damno dato simpliciter præcipi: quòd, si animalia tua nocuisse propnas, nichilominus ad satis actionem tenaris, nisi ea dando passis damnum velis liberare te ipsum: quòd tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, vel qua consueverunt nocere, fuissent, & quam debueris, non curasti diligentiam adhibere. Respo. 208 enim, à SS. Canonibus nil novi constitutum, sed Leges Civiles eandem esse approbatas, quatenus non injustè statuerunt, ut damnum per noxæ deditionem quis reparare valeat, ubi culpæ se reum non fecit. Sicuti verò Leges pœnales Civiles, tametsi à SS. Canonibus recipiantur, non stringunt in conscientia, saltem ante sententiam; ita nec Lex quadrupedaria.

§. VI.

De Damno, à servis dato.

209VI. EO jure, quòd damnum, ab animali datum, refertur inter quasi-Delicta, à servis datum, refertur potest. Quantumvis enim servi non minus quam homines liberi delinquere, & in corpore vel animo puniri valeant; attamen, si per Delictum suum alicui damnum intulerint, ad illud rescirciendum adversus servos actio civilis institui non potest: tum quia de Jure Civili servos non aliter ac mortuos respicimus l. quod attrinet 32. ff. de R. J. tum quia in servos obligatio civilis non cadit l. in personam 22. in pr. ff. eod. tum quia servus non habet legitimam personam standi in judicio arg. l. licet 1. Cod. de Precib. Imperat. offerend. tum denique quia servus non habet bona, ex quibus damnum, à se causatum, rescircire valeat. Igitur ex damno servorum convenitur dominus per actionem noxalem, non qui talis est tempore damni illati, sed tempore actionis motæ, ut servum noxæ dedat, aut estimationem damni resar-

210. clat. Textus in princ. & r. 1. Inst. l. noxalis §. 1. & r. 1. ff. de Noxal. action. Quem in finem in l. si quis §. 1. in pr. & §. 1. ff. de noxali causa &c. specialis satisfactio fuit introducta, ut nempe dominus, servum defensorem, caveat, quòd illum in eadem causa, quæ erat tempore damni, sistere velit. Atque hæc actio 212 non est nova substantialiter actio, sed novam duntaxat qualiteram, actioni veteri superadditam, recepit; & que propter, si nascatur ex injuria, dicitur actio injuriarum noxalis l. sed si unius 17. §. 4. ff. de Injur. si nascatur ex rei corruptione, vocatur actio Legis Aquiliæ noxalis l. sein re communi 19. in pr. ff. de Noxal. action. & quod consequens est, tamdiu durat actio noxalis, quamdiu durat actio principallis v. g. injuriæ vel Legis Aquiliæ, cui actio noxalis supervenit arg. §. sunt autem 4. Inst. d. 1. Stryck in usu mod. ad tit. ff. eod. §. 1.

211. Planè, si dominus plures habuerit servos, & ad minimum tres, qui familiam constituunt, ac

ac omnes furtum fecerint, aut damnum de-
derint, is summò jure vel omnium respectu
penam solvere, vel omnes noxæ dedere ten-
etur per l. si familia 9. ff. de Jurisd. & l. si
214 plures 34. ff. de Injur. Ne tamen integrum
ferè patrimonium domini evertatur, ex æqui-
tate Prætoria non potest in plus conveniri,
quàm ut familiam seu noxios servos noxæ
concedat, aut æstimationem & pœnam in ea
quantitate solvat, in qua solvere debuisset, si
unus deliquisset. *utilissimum 1. in pr. l. id est 2.
l. etiam heredibus 4. ff. Si familia furtum fecit
se &c.*

215 Quodsi servus testamentò libertatem ac-
quisiverit, ac post mortem domini, hæredi-
tate nondum adita, quidpiam ex ea surripue-
rit, aut dolò malo vel culpa lata corruperit,
adversus eum actio utilis in factum ad dup-
lum rei surreptæ; vel actio rerum corrup-
tarum datur. Textus in l. si dolo 1. in pr. §. 1.
2. & 14. ff. Si is, qui testamento liber esse jussus

216 *erit &c.* Aliò modò si servus à domino
vivente fuerit manumissus, nulla amplius
actio, etiam ex debito præterito, contra do-
minum moveri potest, sed, cum servus obli-
gationis civilis capax evaserit, immediatè
contra ipsum actio intentatur §. omnis §. Inst.
217 *de Noxal. Actio.* Idem ferè est, si servus,
lite necdum contestatà, fuerit mortuus: tunc
enim, cum à nemine possideatur, nemo con-
veniri potest per textum in l. si plarium §. §. 1.
in fin. l. noxalis 7. in princ. ff. de Noxal. ad.

218 Quodsi servus fuerit mortuus, & dubitetur, an
servus extiterit aut liber, post quinquenniù de

statu defuncti non amplius quærere licet, sed
omniò fieri debet præsumptio pro libertate.
l. de statu 1. in pr. & 1. 1. ff. Ne de statu defun-
ctorum, post quinquenniùm quæratur; ubi plura
Digesti sunt.

Quæres occasionaliter, an dominus ex De-219
lictò servi aliquando peculiotenus conveniri
possit?

Resp. negativè. Ratio est: quia, tametsi
servus peculium habere possit, adeò ut servus
unà cum peculio, vel peculium absque servo
legari valeat & soleat l. servo legato 1. & seqq. ff.
de Peculio leg. nec non dominus ex contractu
servi peculiotenus conveniri possit, ut dictum
in Lib. III. *tract. de Pat. & Contr. act. cap. 1. à
num. 318.* nihilominùs cum peculium servo 220
non detur ad delinquendum, dominus pecu-
liotenus conveniri nequit arg. l. prator 1. §. 7.
ff. de his, qui dejecerint &c. Miller ad Struv.
exercit. ad pand. 20. th. 70. lit. a.

Si putes: ea, quæ in hoc §. de servorum 221
Delictis adstructa fuerint, nullius esse utili-
tatis.

Paulò aliter sentiunt AA. mox citandi: si qui-
dem in usù potest deduci, quando quis turcas,
in bello captos, sub suo habet dominio: cum
enim Christiani, à turcis capti, pro servis ha-
beantur; habentur etiam turcæ, à Christiani-
s capti, pro servis, in servorumque jure
cententur. Lauterbach. ad tit. ff. si quis testa-
mento liber &c. §. ult. in fin. Stryck in usu
mod. ad tit. de Noxal. actio. §. 2. Clarissimus
D. Franz ad tit. Institut. de Actio. p. 16. sect. 1.
num. 19.

CAPUT II.
De Delictis publicis.

Delictis privatis, non tam materis præstantià, quàm tractationis commodi-
tate, succedunt publica; quorum nonnulla à Jure quoque Canonico;
plurima verò à Jure Civili vindicantur.

SECTIO I.
De Læsa Majestate.

SUMMARI A.

- 1. Definitur crimen læsa Majestas.
- 2. Describitur Majestas.
- 3. Intelligitur humana.
- 4. & seq. Committitur hoc crimen à subdito.
- 6. & seq. Describitur crimen perduellionis.
- 8. Exponitur crimen Majestatis in specie.
- 9. Committitur memoratum crimen immediatè, contra
- 10. Summum Principem.
- 10. Et Regem Romanorum.
- 11. Mediatè committitur adversus Electores.
- 12. Vicarios Imperii.
- 13. Consiliarios & Duces Cæsareos.
- 14. & seqq. Status Imperii.
- 17. & seqq. Augustam.
- 19. & seqq. Assignatur pena criminis Majestatis in specie.
- 21. Item pena perduellionis.

§. I.

Quid & quotuplex sit Delictum læsa Majestatis?

IN Delictis publicis quoad atrocitatem pri-
matum tenet crimen læsæ Majestatis, quod
definitur, quòd sit Delictum publicum, quò
Majestas humana læditur à subdito.

Dixi

Dixi I. Majestas; quod vocabulum, ex se
homonymum, in præsentì nihil aliud signifi-
cat, quàm absolutam & Supremam in Republi-
ca Potestatem; sive illa penes unum & Prin-
cipem; sive apud plures & Optimates; sive
apud universos & populum existat arg. §. publi-
ca 3. Instit. de Jud. publ. l. proximum 1. §. 1. l.
lex duodecim 3. ff. ad L. Ful. Majest. Miller ad
Struv. exercit. ad pand. 49. th. 17. lit. b.

Dixi II. humana; ad denotandum discrim-
men à crimine blasphemie vel hæreseos, quò
læditur Majestas Divina & increata cap. ver-
gentis 10. de Hæretic. auth. Gaz. ar. in sine princ.
Cod. eod. tit.

Dixi III. læditur à subdito. Qualis debeat
esse læsio; mox patecet. Qualiscunque tam-
en sit, fieri debet à persona, Majestati seu
Potestati imperantis subjectà per textum in
Clem. pastoralis 2. de Sent. & re judic. ubi deci-
ditur, quòd Robertus Stiellæ Rex crimen Ma-
jestatis in Henricum Imperatorem non com-
miserit: quia subditus ipsius non erat. Et
hæc est constans & traditio, uti perhibet
Glete in *tract. de Criminib. public. cap. 2.
§. 2. num. 1. & docent Anton. Math. de Crimi-
nib. ad lib. 48. ff. tit. 2. cap. 1. num. 7. Struv.
cit. exercit. 49. th. 18. Miller ibid. lit. a. Un-
de cum Farinac. *pract. crim. quest. §. num. 28.
Glete num. 3. asserere non dubito, quòd Cle-
rici quæ tales nequeant crimen Majestatis ad-**

versus Principem aut Potestatem Sacularem
committere: quandoquidem ex nostris & sa-
nioribus principis Potestati Saculari non sub-
jacent.

Dividitur Delictum læsæ Majestatis in per-
duellionem & crimen Majestatis in specie sic
dictum. Perduellio dicitur, quando hostilitas
contra Majestatem committitur à subdito §.
publica 3. Inst. de Publ. Judic. Casus 7
exempla sunt multa; quando scilicet seditionem
quis excitavit aut conspiravit in necem
Principis aut perniciem Reipublicæ l. proximi-
mum 1. §. 1. ff. d. t. quando quis hostem con-
tra Principem aut Rempublicam extimulavit,
arma, commeatum, vel suppetias eidem tul-
lit, nuntium aut literas misit, secreta prodidit
d. l. 1. §. 1. & l. cujusque 4. ff. d. t. Plures ca-
sus enumerat Glete cit. l. d. 4. à n. 2. Gri-
men Majestatis in specie nominatur, quando
dignitas Principis aut alterius Summæ Pote-
statis, citra hostilitatem læditur, sicuti quando
convitium aut contumeliosum verbum efflu-
itur l. un. Cod. Si quis Imperat. male dix. quando
statua Principis, ejusdem auctoritate erecta,
dehonoratur l. qui status 6. ff. ad Leg. Jul.
Majest. quando Jura Summæ Potestatis à
subdito, sine legitima acquisitione, exercent
l. Lex duodecim 3. in fin. ff. d. t. Glete
cit. l. num. 21. Brunnem. ad d. l. qui statu-
tus 6.

§. II.

Adversus quos crimen Majestatis committatur?

CRimen Majestatis ex num. 2. committi-
tur adversus eos, quibus Majestas suffra-
gatur. Quod tamen sic declarandum, ut
quandoque committatur immediatè in per-
sonam, Majestate fulgentem, qualis in spiri-
tualibus in toto Orbe Christiano est S. Ponti-
fex per cap. solita 6. de M. & O. Extravag. unam
sanctam eod. inter commun. in temporalibus in
nostro Imperio est Imperator. Vid. in Lib. I.
tract. de Jurisd. cap. 2. à num. 36. & cap. 3. à
20 num. 61. Quin & Rex Romanorum, cui
Majestas tribuitur non tantum in titulo per
Recess. Imp. de Anno 1143. §. und dant nun-
disse 46. de Anno 1548. in subscript. de An-
no 1555. in rubrica: *Abshid der Röm. Kö-
nigl. Majestät* de Anno 1557. in simili rubri-
ca; sed etiam in officio, quando Imperator
est absens aut impeditus. Sweder in *Introd. ad
Jus publ. par. special. sect. 1. cap. 3. §. 8. Lau-
terb. ad tit. ff. ad L. Jul. Majest. §. 8. Glete
ubi supra cap. 2. §. 3. n. 7. dissentiente Car-
pov. *pract. crim. p. 1. g. 41. n. 52. & Miller ad
Struv. cit. exercit. 49. th. 18. pag. m. 977. col. 1.**

Interdum crimen Majestatis contra per-
sonam, Majestate decoratam, mediatè commit-
titur; & quidem I. si adversus Electores
Romani Imperii, tam Ecclesiasticos, quàm
Sæculares, tanquam præcipuas Imperii co-
lumnas, in eorum necem malignum quid in-
tenterur, ut habet textus in *Aurea Bulla cap. 24.*

Miller cit. l. pag. 976. II. si adversus Im-
perii Vicarios (cum juxta cit. *Auream Bullam
cap. 5.* Imperio vacante, quàm plurima Ma-
jestatis Cæsareæ Jura exerceant) tunc hostile,
malignum, vel probrosium quid attentetur.
Lauterbach cit. tit. th. 9. quamvis reclamet
Carpov. cit. *quest. 41. num. 27.* III. si
adversus Consiliarios & Duces militares Im-
peratoris machinatio quædam in eorum inter-
itum suscipiatur l. quisquis §. in pr. Cod. 1. quia
illi pars corporis Imperatorii; & isti ejusdem
corporis tutatores & custodes existunt. Carp-
zov. d. l. n. 55. & seqq. Miller ad Struv. cit. l.
pag. 975. col. 2. IV. si adversus Princi-
pes & Status Imperii, non tantum in corpore
congregatos, sed etiam seorsim consideratos,
hoc ipsum piaculum aut sceleratum consilium
assumatur per text. in cit. l. quisquis §. in princ.
utpote cum non tantum Imperatoris sint con-
siliarii; sed etiam membra eminentiora S. R.
Imperii, sessione & votò in Comitibus instruta.
Carpov. d. l. num. 6. & seqq. Cùmque
Proceres & Ordines Imperii in suis territoriis
analogam habeant Majestatem, crimen Ma-
jestatis ab ipsorum subditis toties analogicè
committitur, quoties à subditis Imperii con-
tra Imperatorem; mitius tamen hoc ipsò
punientum. Struv. cit. exercit. th. 8. Anton.
Math. de Criminib. ad cit. lib. 48. ff. tit. 2. cap. 1.
num. 4. V. si adversus S. R. E. Cardina-
les,

L 13

les, qui sunt Consiliarii S. Pontificis, non qualescuque sed intimi & præcipui, hostilis persecutio moveatur. arg. cap. felicitas 5. de Pen. in 6. Miller ad Struv. cit. th. prop. fin.

- 17 Utrum in Augustam, seu Imperatricem crimen Majestatis admittatur? Disquirunt. Ego tamen intrepidè cum cit. Millero pag. 974. & seq. Eckold ad tit. ff. ad L. Jul. Majest. §. 8. & Gletle cit. l. num. 7. affirmo. Quamquam enim Augusta non polleat absolutâ

Majestate, cum Legibus soluta non sit l. Principes 21. ff. de LL. attamen, cum eadem ipsi privilegia tribuantur, quæ competunt Augusto d. l. Principes 21. tantò minus est dubitandum de Majestate participatâ & communicatâ in ordine ad Delictum Majestatis; quantò notius est, quòd non tantum sit pars corporis Imperatoris, sed una cum ipso caro, ac Majestatis insignibûs & titulò honoretur.

§. III.

Quomodo puniatur Delictum Majestatis?

- 19 Poena in Delicto Majestatis alia est, quando Delictum Majestatis in specie; alia, quando crimen perduellionis fuit commissum. Delictum Majestatis in specie juxta diversitatem circumstantiarum diversimodè, & quandoque capitaliter punitur §. publica 3. Infruat. de Publ. judic. l. eorum 24. ff. de Pen.
- 20 Quoddi maledicta tantum in personam, Majestate conspicuam, coniecta fuerint, non quidem impunia censentur, ut aliqui volunt ob l. un. Cod. Si quis Imperat. maledix. ubi Perez num. 2. & Brunner. num. 4. sed totus processus offense personæ referendus, & ab ea expectanda est sententia d. l. un. in fin. Carpov. præc. crim. cit. quest. 41. nom. 118.

Anton. Math. de Criminib. cit. lib. 48. cap. 2. num. ult. Delictum perduellionis severius adhuc punitur: perduellis enim ultimò afficitur supplicio d. §. publica 3. l. quisquis 5. in pr. Cod. ad Leg. Jul. Majest. conficiantur illius bona d. l. quisquis 5. & l. ult. Cod. d. e. liberi quoque in detestationem paterni criminis notantur infamia; privantur honoribus & dignitatibus, repelluntur à successione, tam ex testamento quam ab intestato d. l. 5. §. 1. & 3. Constarunt cit. Ant. Math. cap. 3. per tot. Carpov. cit. l. à num. 89. Miller ad Struv. th. 20. Lauterb. ad cit. tit. ff. §. 23. & seqq. Gletle Jurisprud. textib. cit. l. §. 5. & 6.

SECTIO II.

De Delictis carnis.

SUMMARI A.

22. & seq. Explicatur fornicatio. 24. Dividitur. 25. & seq. Est omni fure prohibita. 27. Illius poena determinatur. 28. & seq. Describitur. & dividitur stuprum. 31. & seqq. Illius poena subjicitur. 36. & seqq. Definitio & requisitio adulterii. 41. Illius divisio. 42.

& seq. Differentia quoad poenam. 44. & seq. Qualitas poena. 46. & seq. Describitur incestus. 48. & seq. Declaratur poena. 50. & seqq. Explicatur sacrilegium cum sua poena. 53. & seq. Dilucidatur raptus cum sua poena.

§. I.

De Fornicatione.

- 22 Delicto Majestatis in Jure Civili immediatè subjicitur adulterium, Lege Juliâ vindicatum. Ego autem, ut tota explicetur materia, cætera quoque Delicta carnis subjicere, & incipio à fornicatione, quæ, si latius accipiatur, quemcunque concubium illicitum denotat arg. cap. ut filii 1. de Filiis presbyteror. Sin autem accipiatur præstribus, denotat concubium illicitum personæ solutæ cum soluta jam deflorata, & ad Matrimonium non impeditâ. P. Engel ad tit. de Adulter. num. 17.

23 Dividitur in fornicationem in specie & concubinatum. Fornicatio in specie est, quando citra consuetudinem cum una aut altera semel aut sæpius peccatur. Concubinatus de Jure Civili est cohabitatio unius viri cum muliere soluta, uxoris locò citra maritalem affectum, domi recentè, l. qua in 1. §. 1. ff. de Con-

cubin. l. nuper 11. Cod. de Natural. lib. de Jure Canonico est consuetudo carnalis cum eadem persona soluta sive domi sive extra peccandi. Utraque fornicatio à Jure Naturali, ut constat ex Lib. I. de Jure Leg. cap. 2. n. 105. Divino, ut patet ex Apostolo ad Rom. 1. §. 18. 1. Thesalonicens. 4. §. 3. & ad Ephes. cap. 5. §. 31. Canonico cap. audit 6. & seqq. Dist. 31. & Civili moderno est vetita; non obstante textu in cap. is qui non 4. & seq. d. Dist. 34. ubi, dum Christianis permittitur, aut uxorem, aut illius locò concubinam habere; per concubinam intelligitur uxor, quæ per verba de præsententi sine dotalibus instrumentis & solemnitatibus legalibus est desponsata; prout explicatum est in Lib. IV. de Sponsalib. & Matrim. tr. 1. cap. 2. n. 61. & seqq. P. Engel ad d. tit. de Adulter. n. 24.

Fornicatio punitur arbitrariè tam in foro 26 Eccl-

Ecclesiastico, quam Seculari. Gravius autem punitur concubinatus, præsertim in foro Ecclesiastico: nam ex dispositione Concilii Trident. sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 8. concubinarii, qui ter admoniti concubinas non ejiciunt, excommunicari, nec ante jubentur absolvi, quam reipsâ paruerint Eccl-

siæ; concubina quoque, cujuscunque fuerint conditionis, pro modo culpæ castigari, & interdum extra pagum urbem, vel diaecesim ipsam, invocata, si opus fuerit, brachiò sæculari, relegari debent. P. Engel ad cit. tit. de Adulter. num. 23. P. König ibid. num. 32.

§. II.

De Stupro.

- 28 Stuprum est illicita corruptio pueri, virginis, aut viduæ honestæ §. item Lex 4. Inst. de Publ. judic. l. sollicitatores 1. §. 2. ff. de Extraordinar. criminib. Et quæ subinde voluntarium, quod cum persona volente; quandoque violentum, quod cum persona renitente committitur. Stuprum prioris generis advertebatur soli continentia, quatenus, dum virgo v. g. in sui corruptionem consentit, nemini sit injuria, ne quidem patri, in cujus potestate corpus filia non est positum. Less. de ff. & ff. lib. 2. cap. 10. num. 2. & 6. Zoëf. ad tit. de Adulter. num. 14. P. Wiestner ibid. num. 17.
- 30 Stuprum posterioris generis tam continentia quam justitia repugnat: quia renitenti & dissentienti virgini in usum corporis gravis utique per abulum inferitur injuria. Authores citati.
- 31 Poena stupri voluntarii de Jure Canonico non est alia, quam fornicationis in specie. In stupro violento stuprator puellam seductam vel dotare vel ducere obligatur cap. si seduxerit 1. cap. pervenit 2. de Adulter. & Stupro.
- 32 Dico sub alternatione, vel dotare, vel ducere. Quamvis enim in cit. cap. si seduxerit 1. copulativè præcipiatur, ut stuprator doret & du-

car; idque conforme sit Juri Divino veteri Exodi 22. Attamen ex cit. cap. pervenit 2. & longæva consuetudine, quæ optima Legum interpret est, in plerisque dicasteriis alternativa tantum recepta fuit; proindeque stuprator vel sufficientem supratæ dotem constituturæ; vel matrimonialiter cum ipsa se conjungere compellitur. Fagnanus, Gonzalez, & cæteri expositores ad cit. cap. pervenit 2. Legantur, quæ scripta sunt in d. Lib. de Sponsalib. tr. 1. cap. 3. an. num. 70. Quodsi proles ex stupro qualicunque nata fuerit, stuprator ad subministranda eidem alimenta obligatur cap. cum haberes 5. in fin. de eo qui duxit in Matrim. ubi, licet de utroque parente dicatur, quòd liberis suis necessaria subministrare debeat: attamen, uti cum Bar. bosa ibid. num. 7. exponit P. Wiestner ad tit. de Adulter. num. 23. hoc ordine successivo non conjunctivò est intelligendum, ut nempe, si patri spurio facultates & media alendi deficient, mater alere teneatur. De Jure Civili stuprum variè punitur; pro ut videre est apud Clariss. D. Collegam Franz in quest. select. 27. per totam. & D. Blumblacher in commentar. ad art. 119. ord. crim.

§. III.

De Adulterio.

- 36 Adulterium est quasi transitus ad alterius thorum, & definitur ad normam textûs in cap. Lex illa 2. §. cum ergo XXXVI. q. 1. quòd 37 sit violatio thori conjugalis. Duo itaque requiruntur ad adulterium. Primò thorus conjugalis, per Matrimonium de præsententi adornatus: in sponsam enim alienam de futuro adulterium non committitur l. inter liberos 6. §. 1. ff. ad L. Jul. de Adulter. ibi: proprie 38 adulterium in nupta committitur. Et licet in l. si uxor 13. §. 3. ubi Brun. num. 7. ff. eod. dicatur: etiam in sponsa hoc idem vindicandum: quia neque Matrimonium qualicunque, nec spon-
- 39 Matrimonii violare permittitur: attamen non dicitur, aut deceditur, per talem violationem adulterium perpetrari: aliud enim est, violationem alienæ sponsæ, tanquam graviter peccaminosam, esse puniendam; aliud, adulterium exinde deducere. Covarruv. de Sponsalib. p. 1. cap. 1. num. 11. & seqq. Secundo requiritur illius thori violatio, non per solam criminis attentionem, sed actua-

lem consummationem & carnis commixtionem per textum in l. fugitivus 22. ff. de V. S. Dividitur adulterium in simplex & duplex. Illud evenit, quando persona soluta cum ligata commiscetur. Hoc accidit, quando duæ personæ conjugatæ se invicem carnaliter cognoscunt. Et de Jure quidem Ca. 42 nonico nihil interest, num adulterium primò vel secundò modò committatur cap. puto 16. XXXII. q. 5. cap. ult. eod. q. 6. cap. transmissa 4. de eo qui cognovit sanguin. uxov. P. Engel ad cit. de Adulter. num. 2. At de Jure Civili non incurrit poenam adulterii conjugatus, qui peccat cum foemina soluta, sed tantum conjugatus aut solutus, qui peccat cum conjugata seu nupta propter sanguinis confusio-- 44 Peena adulterii de Jure Canonico in cap. intelleximus 6. de Adulter. est excommunicatio & detrusio foeminae adulteræ in arcum Monasterium ad poenitentiam agendam cap. gaudeamus 19. de Convers. conjugat. Quæ ipsa poena

pœna respectu fœminarum etiam de Jure Civili est comprobata in Nov. 134. cap. 10. respectu virorum autem pœna gladii à Constantino Imperatore in l. quamvis 30. Cod. ad L. Jul.

de Adult. statuta, & à Carolo V. in sua Nemesi art. 120. confirmata est. Blumblacher ibid. num. 2. & 3. advertens in num. 4. locorum statuta in hoc esse militaria.

§. IV.

De Incestu.

46 Incestus est concubitus inter personas, sibi invicem consanguinitate, vel affinitate conjunctas in eo gradu, in quo Matrimonium inter ipsas dirimitur. Inter personas alias, quæ gradu remotiori inter se distant, puta quintò vel sextò in linea collateralis, de Juri noviori in cap. non debet 8. §. prohibito de Consanguin. & affini. aut etiam in tertio gradu quoad affinitatem ex copula illicita post Concil. Trid. sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 4. in 47cestus locum non invenit. Farinac. prax. crim. q. 149. num. 57. & 58. Engel ad tit. de Adult. num. 30. Wiestner ibid. num. 61.

De Jure Canonico incestus punitur excommunicatione cap. de his 9. XXXV. q. 2. & si fiat cum consanguineo uxoris vel mariti, privat jure debiti conjugalit, ut explicatum in lib. IV. de Sponsalib. & Matrim. tr. 3. cap. 3. à num. 180. De Jure Carolino refert 49 quidem Imperator in art. 117. ad Jus commune Imperiale; sed, ut testantur seduli Legum Civilium rimatores & collectores, certa pœna in eodem Jure sancita non reperitur. Criminalistæ igitur sunt conferendi, & inter hos cit. Blumblacher in suo commentar. d. art. per tot.

§. V.

De Sacrilegio.

50 Sacrilegium est commixtio carnalis cum persona, per votum solenne castitatis DEO consecrata. Ubi, si forum conscientie respiciamus, sacrilegium est, si cum fœmina, si cum viro, votum castitatis, etiam simplex habente, carnaliter peccetur. At in foro externo concubitus masculi, etiam Clerici vel Religiosi, inстар simplicis fornicationis punitur; concubitus verò masculorum quorumlibet cum Moniali specialiter coëreatur, ac si Clerici sint, deponuntur & in Mo-

nastrerium detruduntur; si Laici sint, excommunicantur, ac, præter amissionem bonorum, Monasterio, in quo Monialis erat professus, applicandorum, capite plectuntur cap. si qua 28. cap. si quis 30. XXXII. q. 1. Nov. 123. cap. 43. Ipsa quoque Monialis in ear 52 cerem aut archius Monasterium ad agendam poenitentiam includitur d. cap. si qua 28. cap. impudicas 11. ead. quest. 1. Farinac. prax. crim. quest. 146. num. 12. 30. & 31. P. Engel cit. l. n. 40. & seq. P. Wiestner cit. l. n. 70. & 71.

§. VI.

De Raptu.

53 Raptus est violenta abductio fœminæ honestæ ab uno loco ad alium, moraliter distinctum, libidinis explendæ causâ. Dicitur fœmina honesta; quod intelligo de Jure Civili, quod pœnâ capitis in raptorem honestæ fœminæ (non meretricis) statuta legitur in l. un. Cod. de Raptu Virg. De Jure autem Canonico pœnæ per Concil. Trid. in sess. 24.

de Reform. Matrim. cap. 6. statuta vim obtinent, etiam si persona alia fuerit raptâ. Vide d. lib. de Sponsalib. & Matrim. tract. 3. cap. 4. num. 80. & 99. De Sodomia, bestialitate, mollitie &c. resmittito me ad P. Engel cit. l. num. 26. Wiestner cit. l. num. 74. Farinacum prax. crim. q. 148. & alios Criminalistas.

SECTIO III.

De Homicidio, Crimine falsi, & aliis Delictis publicis.

SUMMARI A.

56. Attingitur homicidium in genere. 57. & seqq. Explicatur parricidium. 62. & seq. Homicidium proditorium. 64. & seq. Assassinium. 66. & seq. Veneficium. 68. Lascivium. 69. & seq. Expositio infantum. 72. & seq. Incendium. 74. & seq. Exponitur crimen

falsi. 84. & seqq. Explicatur vis publica. 87. & seq. Vis privata. 89. & seqq. Crimen repetundarum. 91. & seq. Fraudata annonâ. 93. Peculatus. 94. & seq. Crimen resisti. 96. & seqq. Ambitus. 99. & seq. Plagium. 101. Quasi-plagium.

§. I.

De Homicidio.

56 Publicis Delictis adscribitur homicidium, Lege Cornelia de Sicariis coërceri solum. Hujus injustitiam & justitiam; commissionem liberam, necessariam, & casualem, unâ cum subsequenti ex eo irregularitate per multas paginas discussi in lib. I. tr. de Pœss. art. Ord. cap. 6. sect. 4. per tot. Nihil igitur superest, quàm ut nonnullas ejus species breviter percurramus.

57 Occurrit autem I. parricidium, Lege Pompeia specialiter notatum. Idque vel proprium est, vel improprum. Proprium est homicidium, inter ascendentes & descendentes commissum arg. rubrica in tit. X. lib. V. de his, qui filios occiderunt; & l. un. Cod. de his, qui parentes vel liberos occiderunt: Nullâ habitâ distinctione, sintne parentes aut liberi naturales tantùm, an simul legitimi: quoniam Lex Pompeia naturam potius & sanguinem, quàm respectum Civilem attendit Anton. Math. de

59 Crimini. ad lib. 48. ff. tit. 6. cap. 1. num. 2. Improprum est homicidium, inter ceteras personas affines aut consanguineas perpetratum: nam & ille, qui uxorem, fratrem, aut sororem &c. occidit, parricida vocatur l. Lege Pompeia i. ff. de Lege Pomp. de Parricid. ubi Brunonemann num. 1.

Pœna parricidii improprium est gladius l. pœna 9. §. 1. ff. d. t. proprii autem parricidii hæc est pœna, ut parricida virgini sanguineis, hoc est, ad sanguinem usque verberatus, & culeo seu sacco coriaceo cum cane, gallo gallinaceo, vipera & similia inclusus, in mare aut flumen projiciatur d. l. pœna 9. in pr. ff. d. t. ut omnium elementorum usque carere vivus incipiat, & ei celum superstiti, terra mortuo auferatur, sicuti loquitur Imperator in l. un. Cod. de his qui parent. vel liber.

61 Testantur quidem Anton. Math. cit. l. cap. 2. num. ult. Engel, König, Wiestner, & alii Interpretes ad tit. de his qui filios occider. communi totius Europæ consuetudine pœnam hanc, desperationis causativam, esse sublatam; sed contradicunt Franc. Joseph. de Angelis in tract. criminali de Delict. p. 1. cap. 65. num. 10. Carpzov. pract. crim. p. 1. q. 8. n. 15. Berlich pract. conclus. p. 4. conclus. 6. n. 6. Heig. quest. Jur. p. 2. q. 33. n. 55.

62 II. est homicidium proditorium, quod subschemate & specie amicitia quis aliquem, sicuti Judas proditor Christum Dominum, interficit; ac propterea in singularem pœnam ab immunitate locali excluditur, ut dictum in lib. III. tr. de Person. Rob. & Jur. Eccles. p. 3. cap. 6. ult. num. 80. Nolim tamen, ut cum homicidio proditorio confundatur homicidium ex insidiis, quò quis alterum, nil mali suspicantem, in certo loco expectat & perimit; præterquam si persona perimens alteri peremptæ ad speciem amicitiam aut fidelitatem sit devincta, v. g. maritus uxori, famulus domino, subditus Superiori; prout exau-

diendi sunt textus in l. cujusque 4. in princ. ff. ad Leg. Jul. Majest. l. capitalium 28. §. 11. ff. de Pan. Vid. Franc. Jos. de Angel. cit. l. cap. 66. num. 1. & seqq. & cap. 67. n. 4. & dicta in d. l. num. 80. & seqq.

III. est assassinium, quò unus alterum, datâ vel acceptâ pecuniâ, aliâve re pretiò æstimabili interimit: ubi de Jure Canonico negatur asylum Ecclesiasticum; & dicitur pœnæ aliæ, in circumstantiis, relatis in cap. pro humani 1. de Homicid. in 6. Citatus Author cap. 19. num. 1. In Legibus tamen Civilibus, 65 uti solerter investigavit Carpzov. cit. l. q. 18. num. 10. nil speciale de assassinio reperitur; est haud dubiè puniendum sit ultimo supplicio. Citat. de Angelis d. cap. per tot.

VI. est veneficium, cujus nomine non inteligitur cum vulgo sortilegium aut incantatio vel alia magiæ pars, sed homicidium, quò aliquis venenò, dolosè porrectò, necatur l. ejusdem 3. in pr. §. 1. 2. & 3. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Carpzov. cit. l. quest. 20. n. 1. Dicitur autem veneficis masculis in Carolina art. 130. nota; fœminis verò suffocatio in aquis præstituitur. Blumbl. ad cit. artic. num. 1. & seqq.

V. est lascivium, quò homines prædâ, spoliis, vel lucri causâ trucidantur; de Jure Communi furcâ per l. capitalium 28. §. 15. ff. de Pan. de Jure Carolino rotæ supplicio per artic. 137. castigandum. Lauterb. ad tit. ff. ad L. Cornel. de Sicar. §. 27.

VI. est expositio infantum in loco publico vel privato; vocaturque crimen in Nov. 153. in pr. à sensu humano alienum, quod ne ab ullis quidem barbaris admitti, credibile est: cum enim ejusmodi expositio sit proxima dispositio ad mortem, æquiparatur homicidio, & ubi mors in fontis ex frigore, fame, vel incurfu bestie sequitur, pœna corporis afflictiva vel capitalis præscribitur cap. ult. Dist. 87. Ord. Carol. artic. 132. & ibi Blumblacher num. 1. Sin autem exposita fœboles reperitur adhuc vivens, arbitraria pœna decernitur d. art. 132. Utròque etiam casu exponentes jura parentum quoad successiorem & potestatem patriam amittunt cap. un. de Infant. & languid. expos. l. unusquisque 2. cum l. seq. Cod. eod. Idemque in cit. cap. un. de expositione languidorum seu infirmorum, quibus alimenta impie negantur, disponitur.

VII. est incendium seu injectio vel suppositio ignis in aedes alienas; quod, licet species homicidii non sit, attamen ob damnum & periculum, ordinariè conjunctum, à Lege Cornelia, perinde ac homicidium, etiam ultimo supplicio coëreatur l. si quis 10. ff. ad L. Cornel. de Sicar. imò in Ordinât. Carol. art. 125. incendiarius eodem ignis tormentò vivus comburi jubetur. Punitur insuper à SS. Ca. nonibus excommunicatione per textus in cap. pessimas 32. XXXII. q. 8. cap. 104. 19. de Sen. exce.